

СВІТОВА ТОРГІВЛЯ У ПЕРШОМУ КВАРТАЛІ 2020 р. (попередні оцінки)

І. В. Ус, головний консультант відділу нових викликів
 центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту
 стратегічних досліджень

Висновки

1. Згідно індикаторів СОТ скорочення торгівлі буде неминучим, однак обсяги такого скорочення чітко не визначені.
2. Наявні дані про обсяги світової торгівлі у першому кварталі свідчать про вірогідність реалізації оптимістичного сценарію, розробленого СОТ, відповідно до якого за підсумками 2020 р. світова торгівля скоротиться на 12,9 %, а у 2021 р. зросте на 21,3 %.
3. Експорт провідних торговельних країн світу скорочувався більш швидкими темпами, ніж їх імпорт, переважно через динаміку Китаю.
4. Попри загальне скорочення імпорту у провідних торговельних країнах, імпорт сільськогосподарської продукції в них зріс.
5. У першому кварталі 2020 р. Китай суттєво збільшив імпорт м'яса та продуктів з нього. Наявна потреба вивчення можливості експорту цієї товарної позиції з України до Китаю.
6. Зниження світових цін на нафту призвело до скорочення надходження від експорту для провідних країн-експортерів цієї продукції. Зокрема, експорт Росії скоротився на 15 %.

Скорочення обсягів світової торгівлі розпочалося у кінці 2019 р., але на це навряд чи вплинув коронавірус, який вперше був виявлений наприкінці року. Статистика торгівлі СОТ показує, що обсяг світової торгівлі товарами скоротився на 0,1% за підсумками 2019 р. у порівнянні з попереднім роком, що стало першим

річним скороченням з моменту глобальної фінансової кризи 2009 року¹. Обсяг світової торгівлі товарами у четвертому кварталі зменшився на 1% у річному вимірі та на 1,2% порівняно з попереднім кварталом (*слайд 3 Презентації*). Зростання було стримано стійкою напругою та сповільненням економічної активності у провідних країнах світу.

З метою отримання інформації у реальному часі стосовно впливу останніх подій на динаміку світової торгівлі, Світова організація торгівлі розробила спеціальний механізм під назвою «Барометр торгівлі товарами»². Торговий барометр передбачає зміни траєкторії світової торгівлі товарами відносно останніх тенденцій, які розраховуються СОТ за допомогою фільтра Ходріка-Прескота³, у середньому на три-чотири місяці. Згідно представлених 20 травня 2020 р. даних, показник становить 87,6, що нижче від попереднього значення у 95,5, яке було зафіксоване у лютому 2020 р. Така тенденція свідчить про зниження світової торгівлі товарами. Барометр фіксує початкові фази спалаху коронавірусу і поки не виявив жодних ознак суттєвого скорочення обсягів торгівлі. Він узгоджується з прогнозом СОТ стосовно розвитку світової торгівлі, опублікованому у квітні поточного року, в якому прогнозується зниження світового товарообігу в коридорі між 12,9 % і 31,9 % за підсумками 2020 р. залежно від тривалості пандемії та ефективності політичних заходів.

Всі показники компонентів барометра (*слайд 4 Презентації*) в даний час значно нижче тенденції. Індекс автомобільної продукції (79,7) був найслабшим через скорочення виробництва та продажу автомобілів у великих країнах. Різне зниження прогнозного індексу експортних замовлень (83,3) свідчить про те, що слабке зростання торгівлі збережеться у короткостроковій перспективі. Слабкий попит на товари також відображається зниженням індексів на контейнерне перевезення (88,5) та авіап перевезення (88,0). Лише показники електронних компонентів (94,0) та сільськогосподарської сировини (95,7) демонструють ознаки стабільності, хоча вони залишаються нижче тенденції.

Такі прогнозні оцінки СОТ підтверджуються наявними даними по торгівлі товарами у першому кварталі 2020 р. по 34 країнам світу (*Додаток 1*). Оскільки за підсумками 2019 р. на зазначені країни припадало 55,5% вартісного обсягу світової торгівлі товарами, ці дані можна екстраполювати на загальну тенденцію світової торгівлі. За підсумками першого кварталу 2020 р. експорт вказаних країн скоротився на 6% (*слайд 5 Презентації*). Значною мірою ці обсяги скорочення були обумовлені Китаєм, який на початку року запровадив жорсткий карантин.

¹ WTO goods barometer flashes red as COVID-19 disrupts world trade. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/wtoi_19may20_e.pdf

² Індекс «Барометр торгівлі», запущений СОТ в липні 2016 року. Показник «Барометра торгівлі» менше 100 пунктів вказує на зниження оборотів торгівлі, більше 100 пунктів — на зростання.

³ WTO Goods Trade Barometer Methodology. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news19_e/methodology_wtoi_15aug19_e.pdf

Експорт Китаю скоротився на 13,4 %. Серед інших провідних торговельних світових країн слід виділити скорочення експорту Франції на 11,3% та Німеччини на 6,1%. Водночас, зменшення експорту в США (на 3,1%), Японії (на 4,3%) та Південній Кореї (на 1,4%) не були такими значними, а в Швейцарії у першому кварталі 2020 р., порівняно з аналогічним періодом 2019 р., експорт зріс на 7%.

Показники скорочення імпорту цими країнами були меншими, ніж скорочення експорту (*слайд 6 Презентації*). За підсумками першого кварталу імпорт скоротився на 4,5%. Попри карантинні заходи у Китаї, його імпорт скоротився на 2,3%. Скорочення імпорту іншими провідними країнами відбулось у більших обсягах. Так, імпорт США скоротився на 5%, Німеччини на 6%, Японії на 6,1%, а Франції на 10,4%, що можна пояснити скороченням експорту з Китаю. Водночас, імпорт Туреччини зріс на 15,1%, а імпорт Швейцарії – на 5,1%.

Попри загальну тенденцію до скорочення імпорту, в окремих галузях у першому кварталі 2020 р. відбулось нарощування його обсягів (*Додаток 2*). Так, три провідні світові торговельні країни – Китай (*слайди 7 та 8 Презентації*), США (*слайди 10 та 11 Презентації*) та Німеччина (*слайди 12 та 13 Презентації*) – збільшили імпорт сільськогосподарської продукції. І якщо США та Німеччина збільшили свій імпорт сільськогосподарської продукції на 3,5%, то зростання імпорту товарів цієї позиції Китаєм становило 17,4% (або 4,3 млрд дол. США).

Значною мірою зростання Китаєм імпорту сільськогосподарської продукції спричинено збільшенням поставок м'яса та продуктів з нього (*слайд 9 Презентації*). У першому кварталі 2020 р., порівняно з аналогічним періодом 2019 р., імпорт товарів цієї групи зріс майже у 2,5 рази або на 4,5 млрд дол. США. Насамперед, зріс імпорт свинини (на 2,3 млрд дол. США), м'яса великої рогатої худоби (на 1,4 млрд дол. США) та курятини (на 0,4 млрд дол. США). Крім цього, Китай збільшив імпорт мінеральних продуктів, зокрема руд, на 2,4 млрд дол. США.

Враховуючи, що Україна експортує значні обсяги залізних руд та концентратів, а також курятини на світові ринки, нарощування Китаєм імпорту цих товарних позицій сприятиме збільшенню поставок до нього, а отже недопущення скорочення експорту України через кризу, викликану пандемією коронавірусу.

Тенденція до більших темпів скорочення експорту, ніж імпорту, була характерною і для Євразійського економічного союзу (далі – ЄАЕС). За підсумками першого кварталу 2020 р., у порівнянні до аналогічного періоду 2019 р., експорт скоротився на 13,3%, в той час як імпорт практично лишився на рівні попереднього року (скоротився на 0,2%). Загальний товарообіг скоротився на 8,8% та склав 157,3 млрд дол США (*слайд 14 Презентації*). Обсяг взаємної торгівлі Євразійського економічного союзу склав 12,4 млрд дол. США (на 8,4% менше від показника за

аналогічний період 2019 р.).

Динамка березня свідчить про перспективи подальшого зниження обсягів торгівлі. У порівнянні до березня 2019 р. товарообіг ЄАЕС скоротився на 10,7%, експорт на 14,5%, а імпорт на 3,9%. Ще більш суттєвим було скорочення обсягів взаємної торгівлі (на 19,7%).

В основі динаміки зовнішньої торгівлі ЄАЕС лежать показники Росії, частка якої у зовнішньому товарообігу ЄАЕС за підсумками першого кварталу 2020 р. становила 83,7%. Протягом зазначеного періоду товарообіг Росії у порівнянні до аналогічного періоду скоротився на 10%. Значною мірою це скорочення було обумовлено зниженням експорту на 14,9%, в той час як імпорт практично залишився на рівні попереднього року (знизився на 0,4%). Враховуючи, що у березні 2020 р. по відношенню до березня 2019 р. експорт Росії скоротився на 19,3%, а імпорт на 3,6% слід очікувати на продовження тенденції до скорочення обсягів зовнішньої торгівлі Росії, як через загальне зниження світової торгівлі, так і через стрімке падіння цін на нафту, яке розпочалося у березні 2020 р. Оскільки приблизно дві третини експорту Росії становлять паливно-енергетичні товари, зниження цін на нафту суттєво впливає на вартісні обсяги експорту Росії.

Що стосується партнерів Росії по ЄАЕС, то в них спостерігались різні тенденції. Якщо товарообіг більшості країн цього союзу зменшився, наприклад товарообіг Білорусі скоротився на 13,6%, то товарообіг Казахстану зріс на 2,7%. Слід зазначити, що в основі збільшення товарообігу Казахстану лежить збільшення експорту на 4,2% при збереженні імпорту на рівні попереднього року (зниження на 0,1%). Враховуючи, що у березні 2020 р. по відношенню до березня 2019 р. експорт Казахстану зріс на 50,3%, слід очікувати збереження тенденції до зростання експорту. Цьому буде сприяти відновлення економічного життя в Китаї (другому, після Італії, ринку збуту товарів з Казахстану) у другому кварталі 2020 р.

Додаток 1

Динаміка зовнішньої торгівлі окремих країн світу у першому кварталі 2020 р.⁴

	Експорт		Імпорт	
	Вартісні обсяги, млрд дол. США	Зміна до першого кварталу 2019 р., %	Вартісні обсяги, млрд дол. США	Зміна до першого кварталу 2019 р., %
Китай	477,6	-13,39	464,8	-2,26
США	395,7	-3,07	585,1	-4,98
Німеччина	358,2	-6,08	301,2	-5,73
Японія	166,3	-4,33	168,2	-6,10
Південна Корея	130,8	-1,40	122,1	-1,34
Франція	126,4	-11,29	147,2	-10,38
Канада	103,3	-2,20	103,8	-6,61
Швейцарія	79	6,99	68,1	5,13
Іспанія	78,4	-7,12	87,1	-8,96
Австралія	61,3	-3,80	46,7	-10,76
Таїланд	60,7	-1,87	57,8	-4,96
Бразилія	49,5	-4,17	44	4,31
Чехія	46,9	-6,52	42,1	-5,70
Ірландія	45,6	7,33	24,2	-1,01
Туреччина	42,7	1,55	55,7	15,06
Норвегія	24,1	-16,66	19,8	-10,56
Південна Африка	21,5	3,02	19,2	-9,23
Чилі	17,7	-5,48	14,0	-12,97
Португалія	16,1	-5,86	21,2	-6,81
Казахстан	13,9	4,16	7,1	-0,06
Нова Зеландія	9,4	-2,58	9,2	-8,56
Греція	8,8	-3,23	14,7	-4,83
Литва	7,8	-3,37	8,1	-6,16
Сербія	4,7	0,38	6,6	5,08
Естонія	3,8	-5,35	4,2	-6,92
Бахрейн	2,1	2,97	3,3	7,49
Парагвай	2	-1,10	2,8	-0,39
Боснія і Герцеговина	1,5	-7,98	2,4	-9,93
Ісландія	1,3	-13,90	1,4	-9,90
Сальвадор	1,2	0,83	2,7	-1,91
Мозамбік	0,9	-23,72	0,8	-49,11
Мадагаскар	0,6	-6,22	0,9	-11,16
Киргизстан	0,4	-0,81	0,9	-21,82
Аруба	Менше 0,1	-27,93	0,3	-5,86

Додаток 2

⁴ База даних Міжнародного торговельного центру. URL:
https://www.trademap.org/Country_SelCountry_MQ_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1

Товарна структура експорту та імпорту у першому кварталі 2019 р. та 2020 р. провідних торговельних країн⁵

	Експорт, млрд дол. США		Імпорт, млрд дол. США	
	2019 р.	2020 р.	2019 р.	2020 р.
Китай				
Сільськогосподарські товари	9,56	9,01	24,84	29,16
Харчові продукти	7,26	6,83	6,38	5,63
Мінеральні продукти	12,53	12,90	119,52	124,44
Хімічні продукти	55,84	51,88	56,25	51,85
Вироби з дерева і целюлозно-паперові продукти	8,95	7,72	11,65	10,27
Текстильні вироби	54,47	44,69	8,16	7,90
Метали та вироби з них	42,28	35,93	22,49	22,59
Машини та обладнання	259,91	225,74	173,00	173,88
Транспортне обладнання	25,17	21,92	24,10	17,66
Інше	75,47	60,97	29,12	21,38
США				
Сільськогосподарські товари	23,85	23,98	23,09	23,91
Харчові продукти	11,23	11,45	17,99	18,76
Мінеральні продукти	49,01	53,31	50,07	44,85
Хімічні продукти	63,68	61,92	82,33	86,38
Вироби з дерева і целюлозно-паперові продукти	9,30	8,55	11,46	10,28
Текстильні вироби	6,96	6,68	28,96	25,61
Метали та вироби з них	17,31	16,13	33,91	29,31
Машини та обладнання	116,81	112,88	196,83	182,19
Транспортне обладнання	68,27	61,63	85,79	78,39
Інше	41,81	39,15	85,37	85,43
Німеччина				
Сільськогосподарські товари	9,61	10,56	16,41	17,01
Харчові продукти	11,55	11,35	10,10	10,39
Мінеральні продукти	9,88	8,80	31,96	27,84
Хімічні продукти	70,65	71,12	54,20	53,00
Вироби з дерева і целюлозно-паперові продукти	9,37	8,64	7,99	6,99
Текстильні вироби	9,79	9,30	13,68	13,18
Метали та вироби з них	28,72	26,06	26,58	22,86
Машини та обладнання	126,33	118,32	91,97	85,58
Транспортне обладнання	77,11	66,02	40,81	35,99
Інше	28,43	28,08	25,79	28,34

⁵ База даних Міжнародного торговельного центру. URL:

https://www.trademap.org/Product_SelCountry_MQ_TS.aspx?nvpm=1%7c156%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1

Світова торгівля у першому кварталі 2020 р. Попередні оцінки

Згідно індикаторів СОТ скорочення торгівлі буде неминучим, однак обсяги такого скорочення чітко не визначені.

Наявні дані про обсяги світової торгівлі у першому кварталі свідчать про вірогідність реалізації оптимістичного сценарію, розробленого СОТ, відповідно до якого за підсумками 2020 р. світова торгівля скоротиться на 12,9 %, а в 2021 р. зросте на 21,3 %.

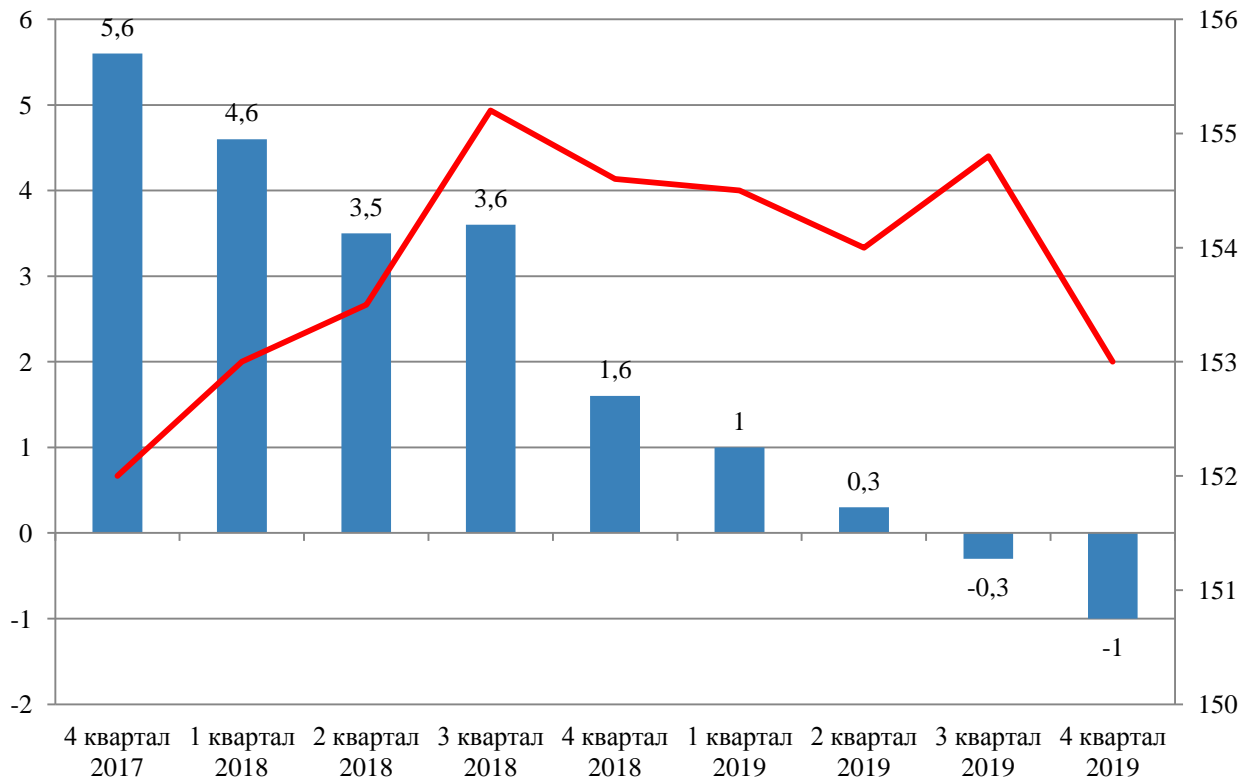
Експорт провідних торговельних країн світу скорочувався більш швидкими темпами, ніж їх імпорт, переважно через динаміку Китаю.

Попри загальне скорочення імпорту у провідних торговельних країнах, імпорт сільськогосподарської продукції в них зріс.

У першому кварталі 2020 р. Китай суттєво збільшив імпорт м'яса та продуктів з нього. Наявна потреба вивчення можливості експорту цієї товарної позиції з України до Китаю.

Зниження світових цін на нафту призвело до скорочення надходження від експорту для провідних країн-експортерів цієї продукції. Зокрема експорт Росії скоротився на 15 %.

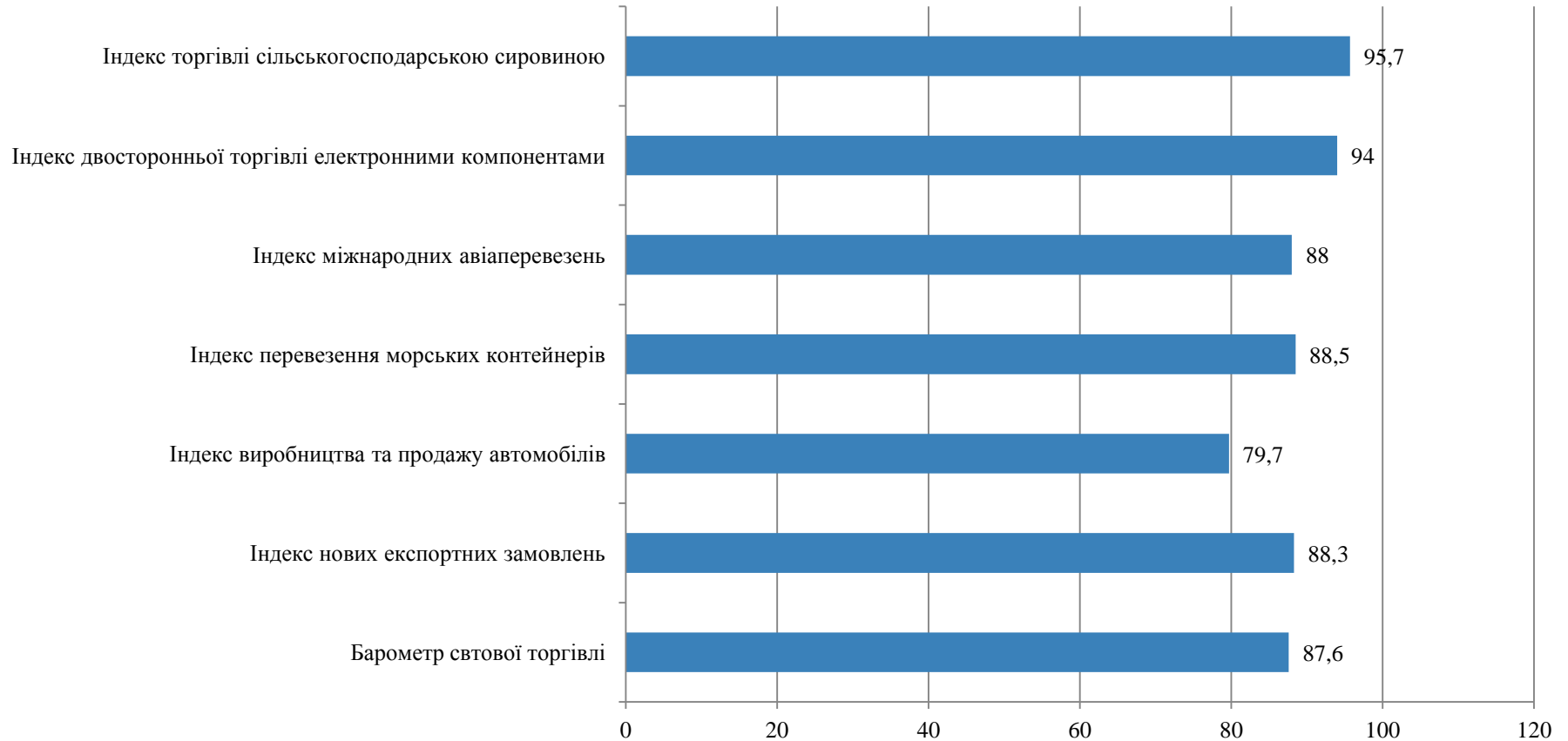
Квартальна динаміка світової торгівлі у 2017-2019 роках

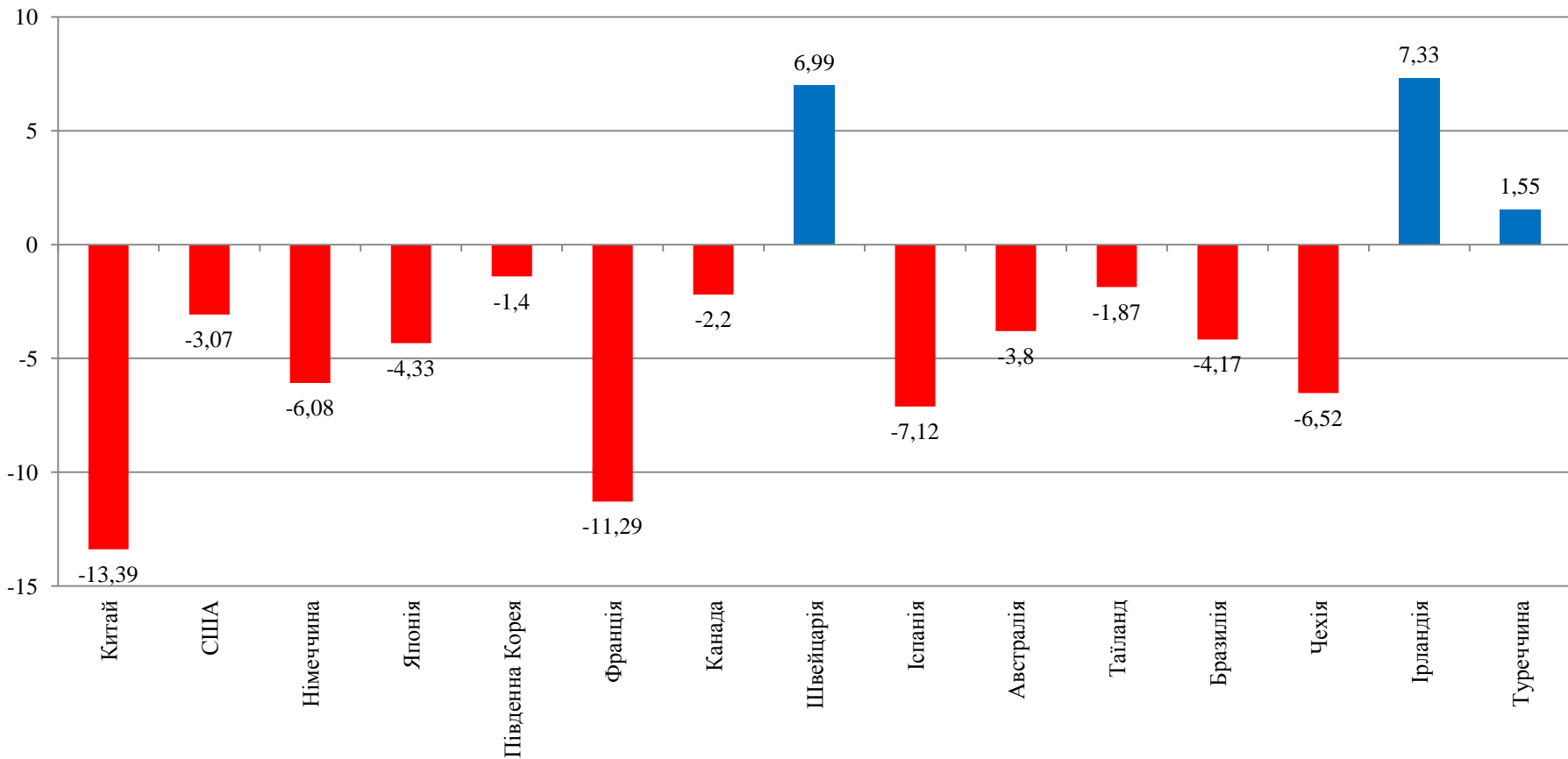
■ Порівняння з аналогічним періодом попереднього року, % (ліва шкала)

— Сезонно скоригований індекс, 2005 = 100 (права шкала)

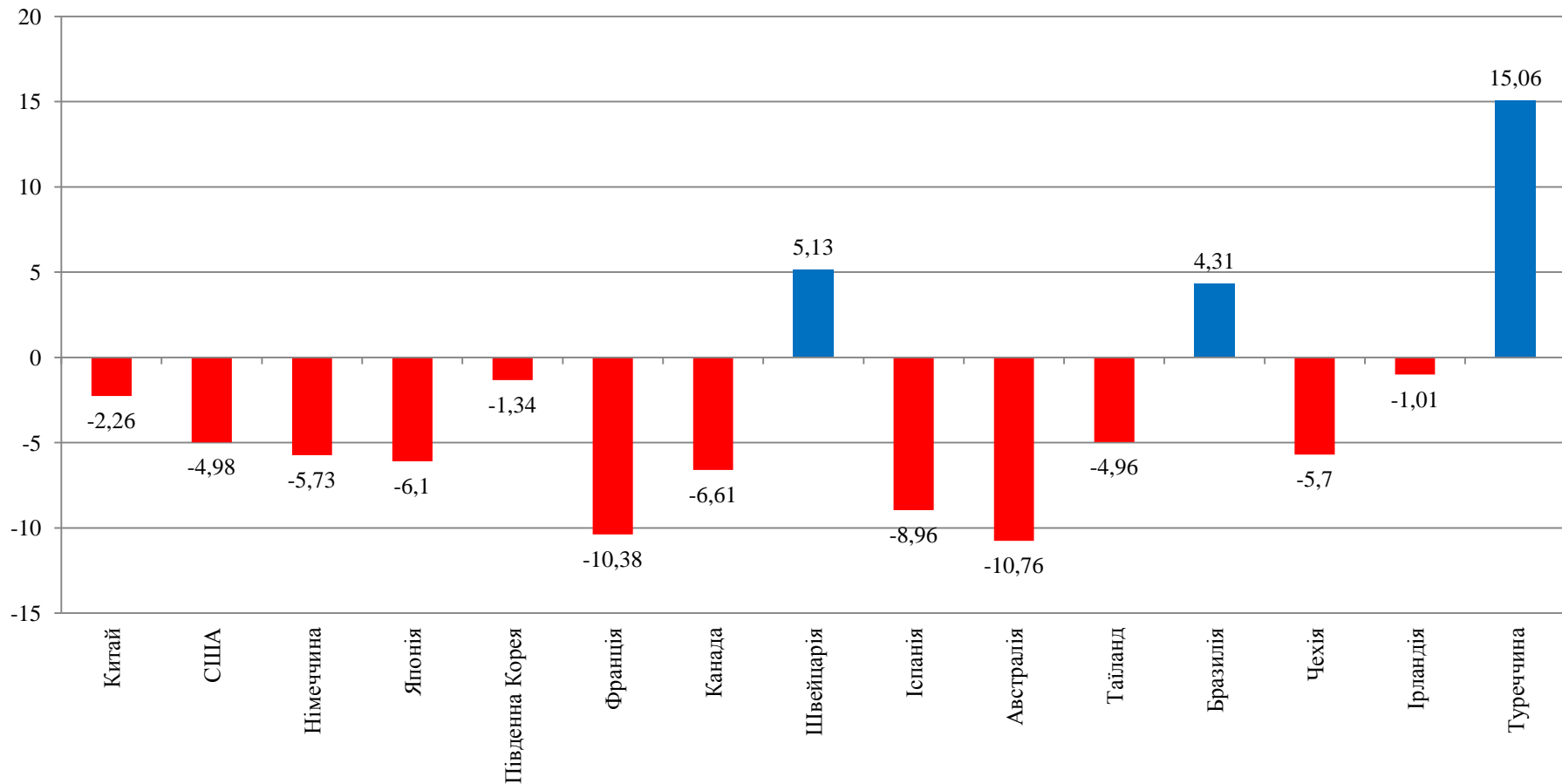
Барометр торгівлі товарами СOT у травні 2020 р.

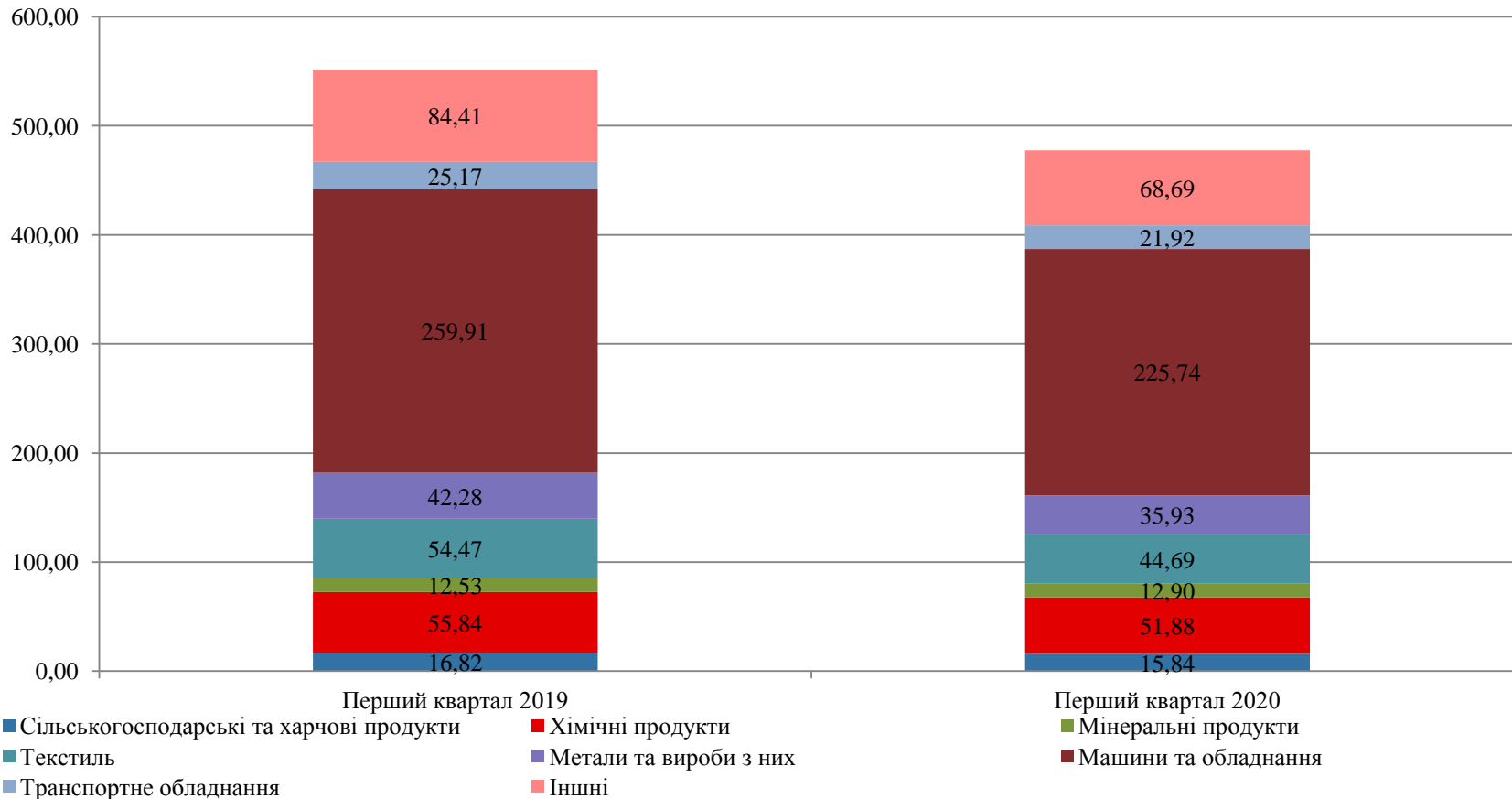
Динаміка експорту окремих країн у першому кварталі 2020 р., %

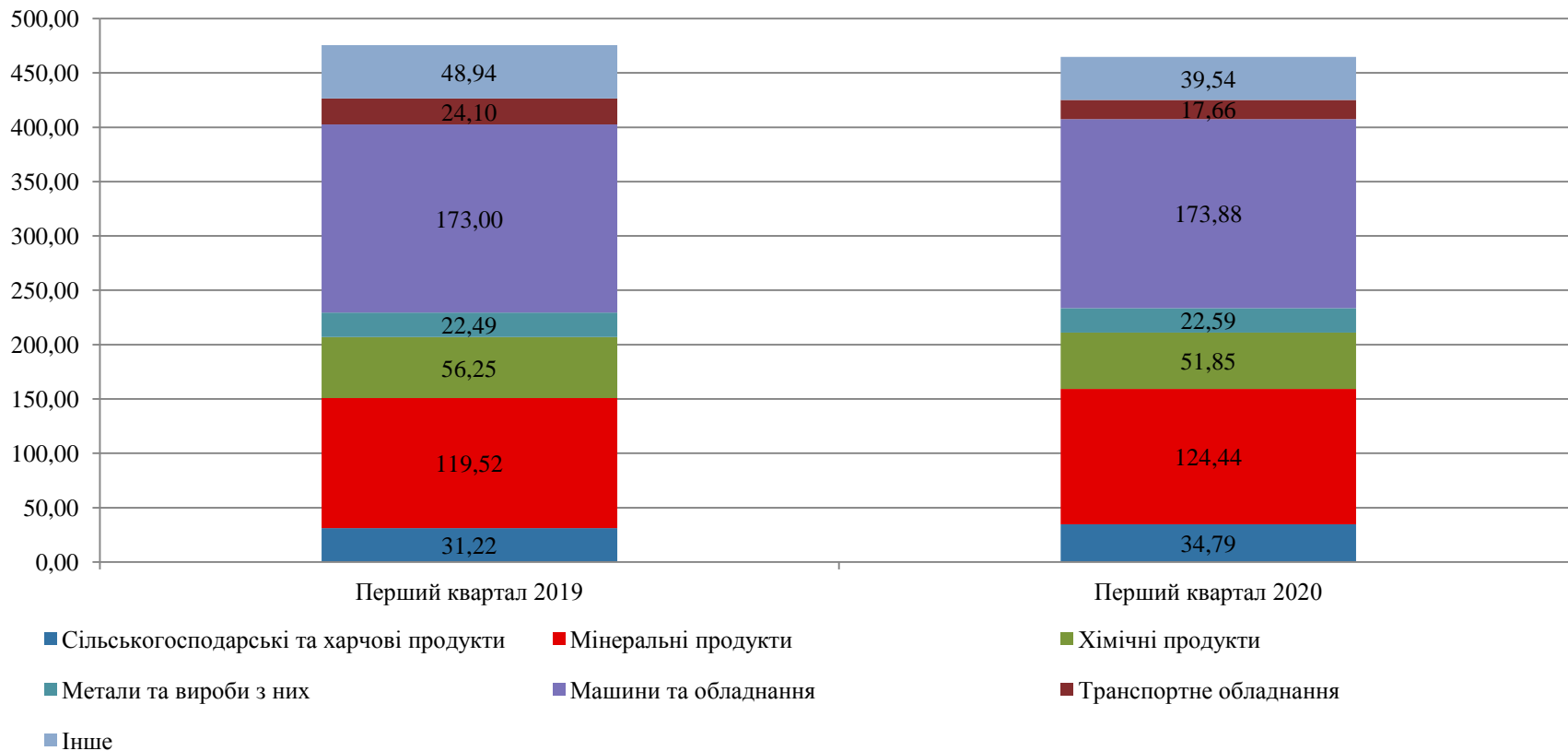
Динаміка імпорту окремих країн у першому кварталі 2020 р., %

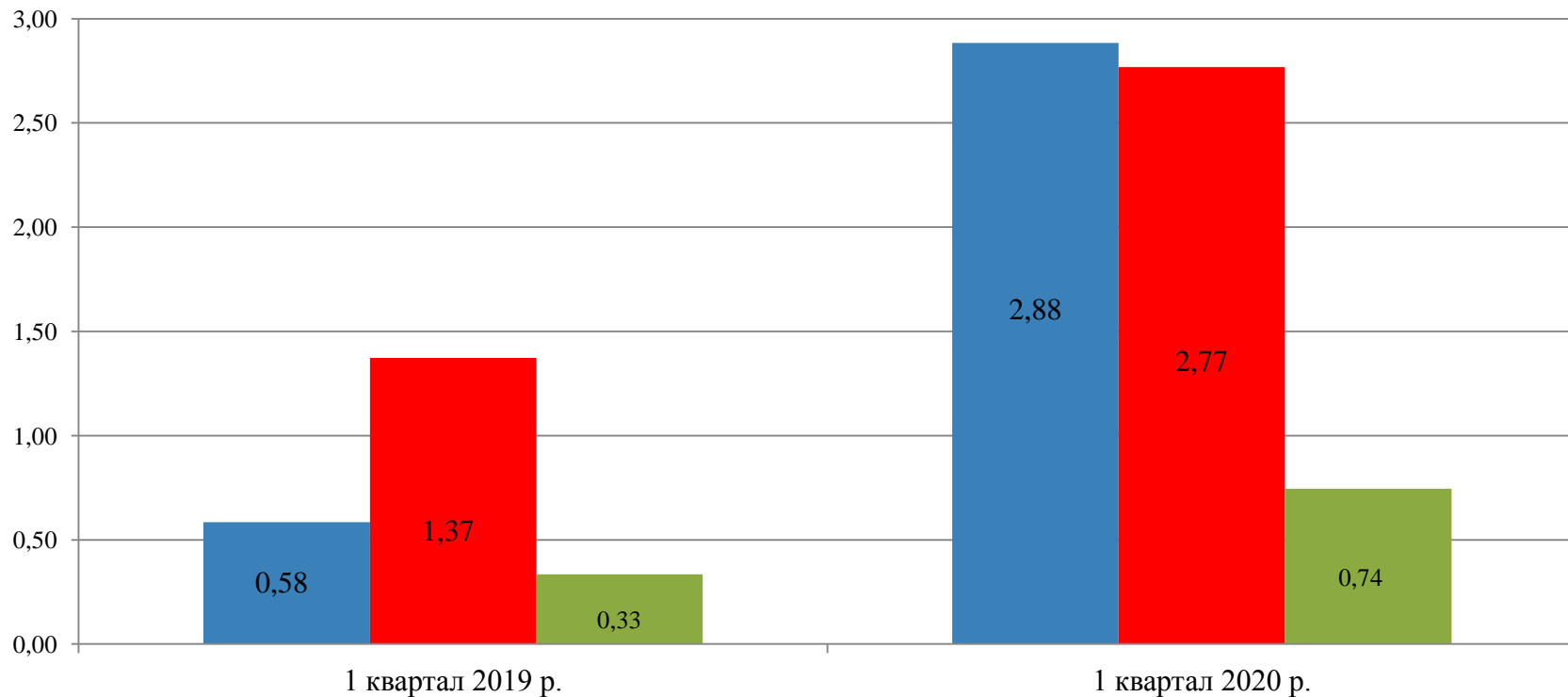

Товарна структура експорту Китаю, млрд дол. США

Товарна структура імпорту Китаю, млрд дол. США

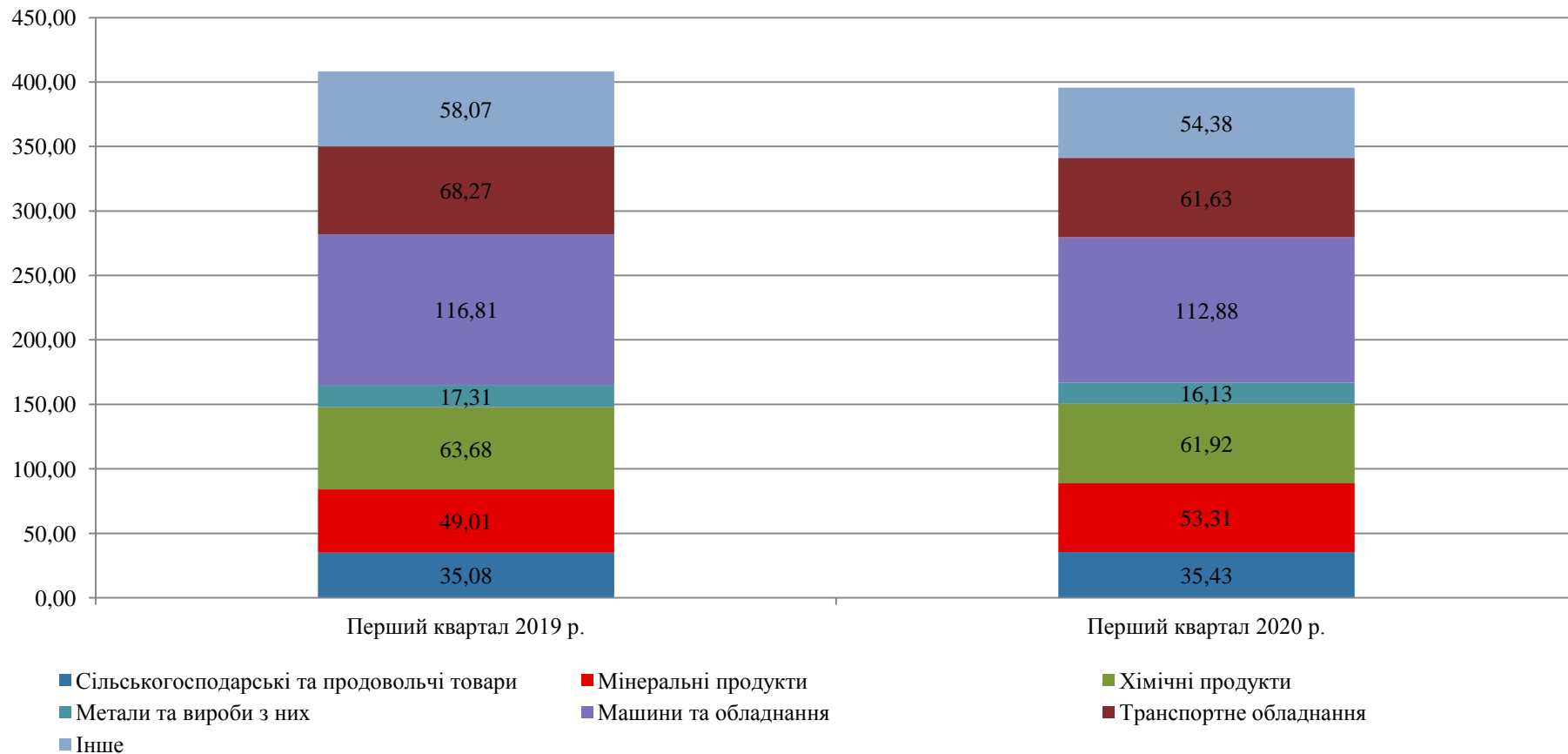

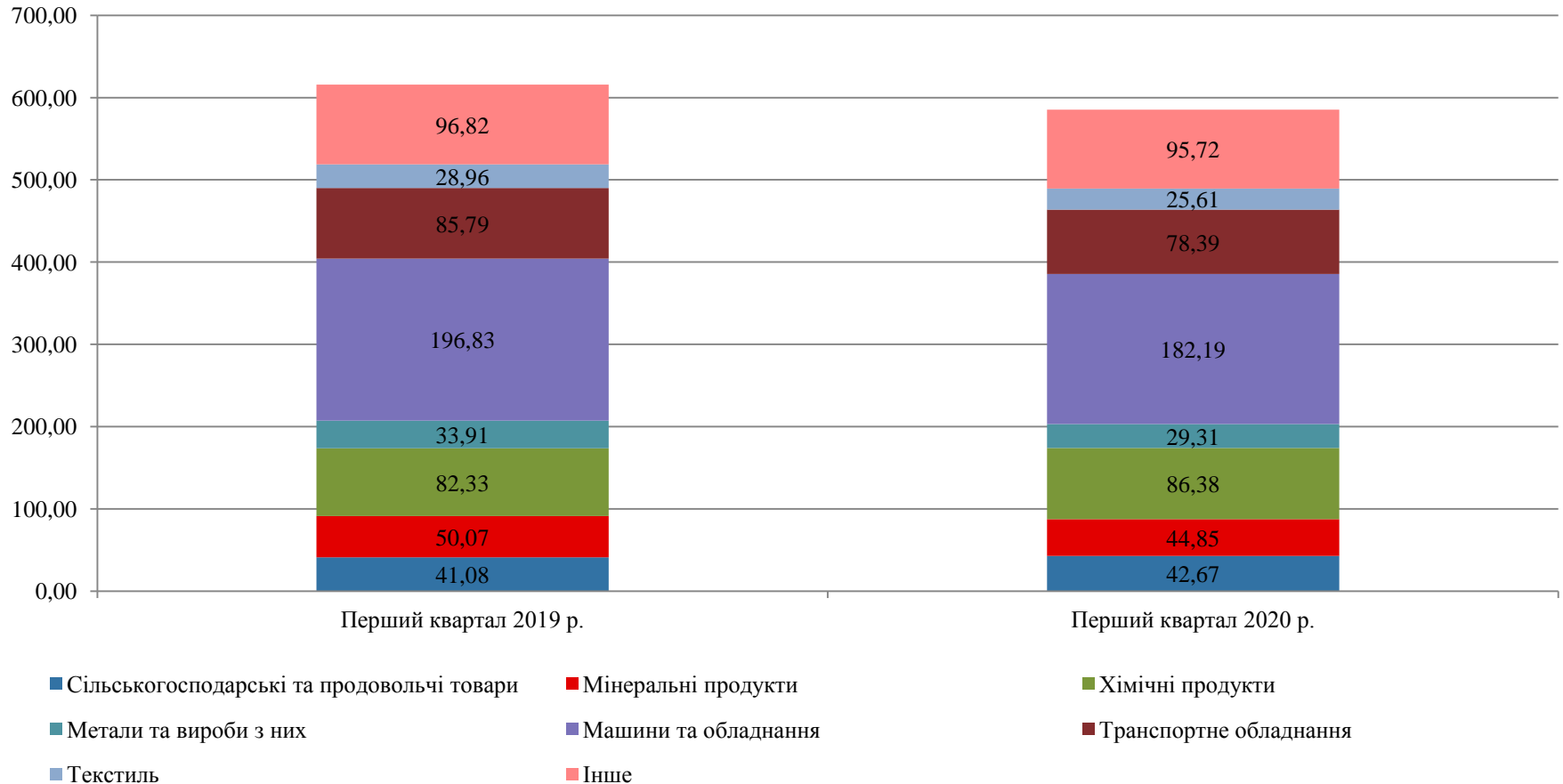
- Свіжа, охолоджена або морожена свинина
- Морожені частини тушок і субпродукти свійських курей

- Морожене м'ясо великої рогатої худоби

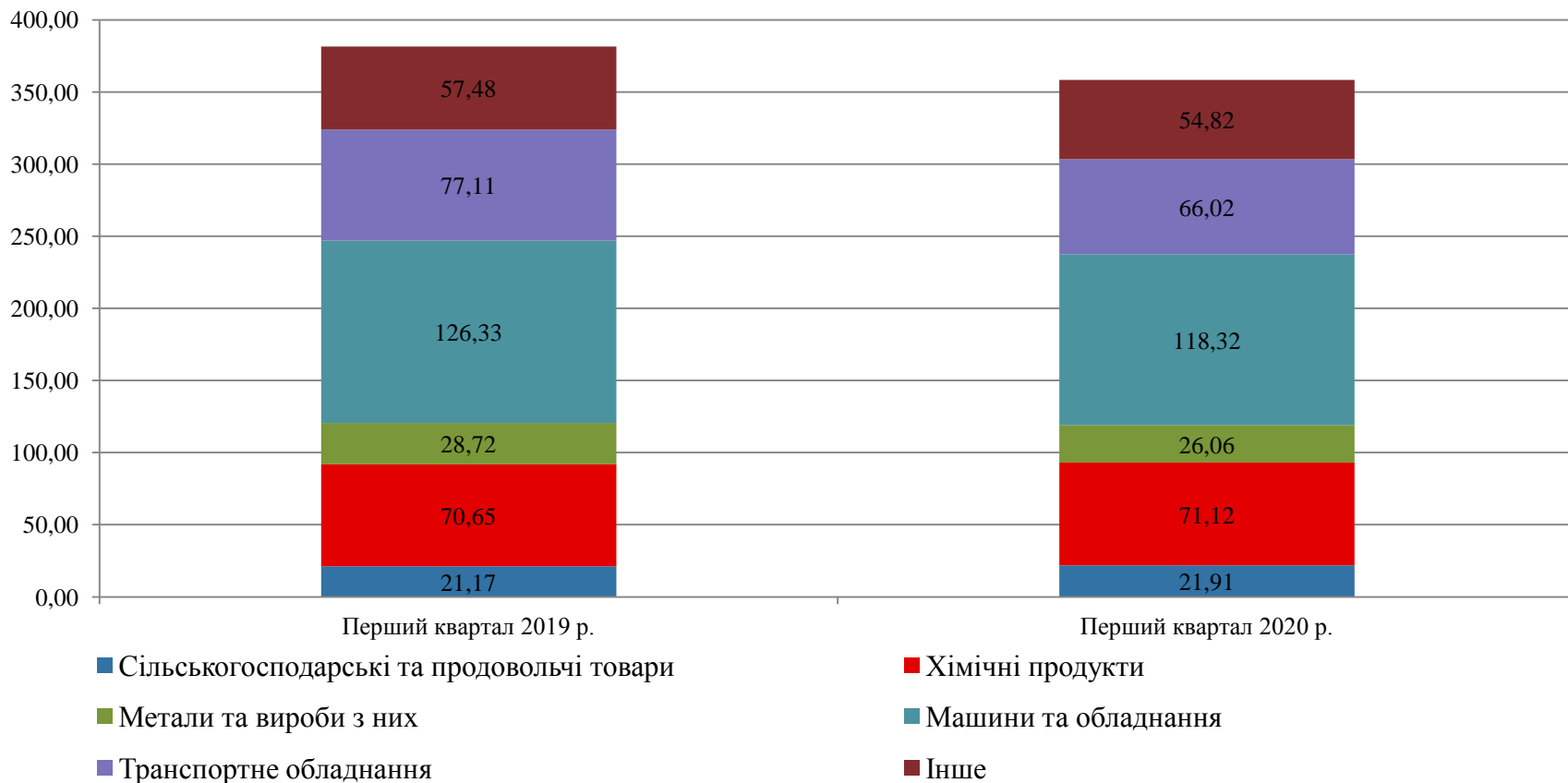
Товарна структура експорту США, млрд дол. США

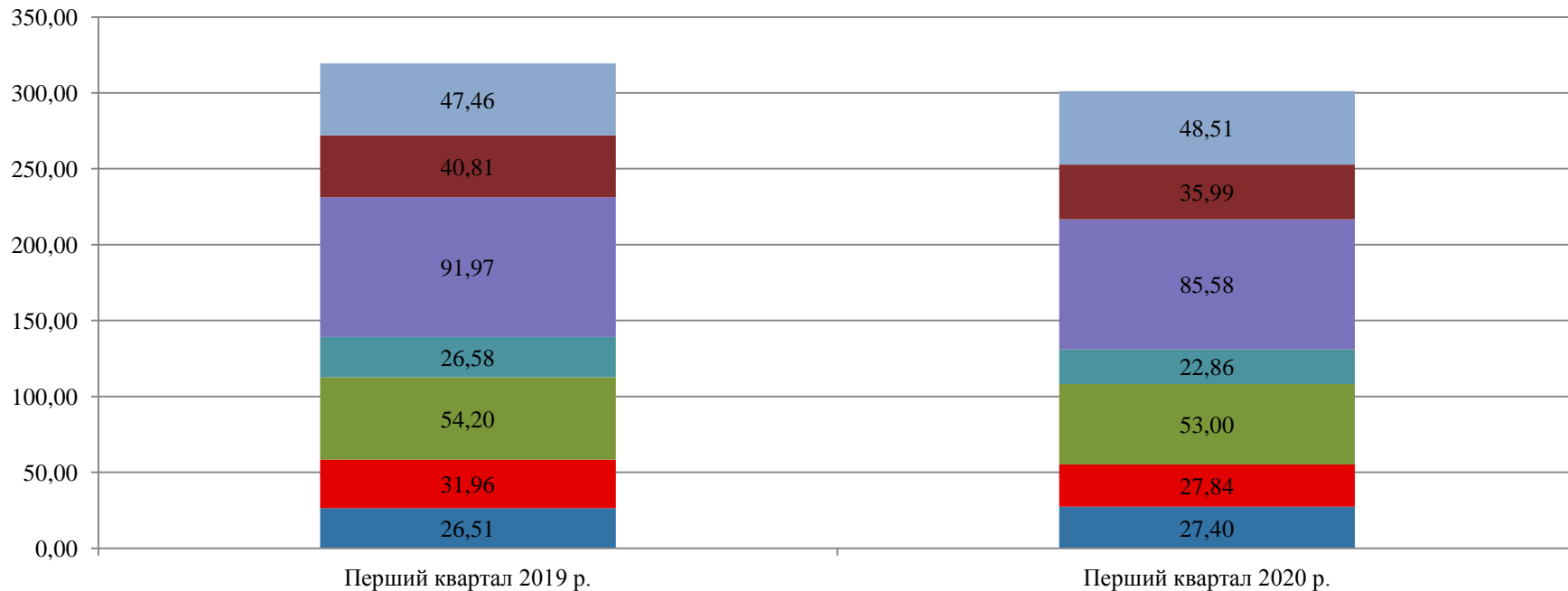
Товарна структура імпорту США, млрд дол. США

Товарна структура експорту Німеччини, млрд дол. США

Товарна структура імпорту Німеччини, млрд дол. США

■ Сільськогосподарські та продовольчі товари

■ Мінеральні продукти

■ Хімічні продукти

■ Метали та вироби з них

■ Машини та обладнання

■ Транспортне обладнання

■ Інше

Динаміка товарообігу країн ЄАЕС, млрд дол. США

